

Käräjäoikeuksien tuomioiden jakelun viivästymisen jatkoseuranta

ASIA

Olen 23.5.2022 antanut päätökseni käräjäoikeuksien tuomioiden RITU-jakelujen viivästymistä koskevassa asiassa OKV/411/70/2020. Selvitin kyseisessä omana aloitteena tutkimassani asiassa niitä mahdollisia rakenteellisia tai muita yleisiä seikkoja, joiden vuoksi käräjäoikeudet olivat laiminlyöneet tuomioiden RITU-jakelujen asianmukaisen muodostamisen vuosina 2013-2019, sekä pyrin vaikuttamaan siihen, että vastaavanlaisia laiminlyöntejä ei enää jatkossa tapahtuisi.

Asian käsittelyn yhteydessä pyysin Oikeusrekisterikeskuksesta (ORK) heinäkuussa 2021 ajettun ns. "Suorittamattomat jakelut" -listauksen, josta ilmeni tuolloin RITU-järjestelmässä jakelematta olleita käräjäoikeuksien "Valmis"-tilaisia tuomioita. Lisäksi pyysin ORK:sta samanaikaisesti ajettun ns. "Valmiiksi merkitsemättä" -listauksen, josta ilmeni tuolloin "Ratkaistu"-tilaan jääneitä käräjäoikeuksien tuomioita. ORK oli toimittanut kyseiset listaukset syksyn 2021 aikana käräjäoikeuksiin tarkistettavaksi tuomioiden valmiiksi merkitsemisen ja mahdollisten jakelujen osalta.

Totesin päätöksessäni, että ORK:n toimittaman aineiston perusteella näytti siltä, että käräjäoikeuksissa oli vuonna 2021 edelleen viiveitä tuomioiden jakelujen muodostamisessa RITU-järjestelmässä. Pidin huolestuttavana, että jakelujen viivästymisiä edelleen näytti esiintyvän varsin runsaasti huolimatta etenkin siitä, että käräjäoikeudet olivat kertoneet useista eri toimenpiteistään, joilla ne pyrkivät turvaamaan jakelujen asianmukaisen muodostamisen. Erityisen huolestuttavana pidin sitä, että ORK oli vielä keväällä 2022 monessa tapauksessa joutunut muistuttamaan/huomauttamaan eräitä käräjäoikeuksia siitä, että vuotta 2021 koskeneisiin listauksiin sisältyneissä asioissa näytti edelleen olleen avoimia kysymyksiä tuomioiden valmiiksi merkitsemisessä ja niitä koskevissa RITU-jakeluissa. Totesin siksi näiltä osin selvittäväni käräjäoikeuksien menettelyä oma-aloitteisena laillisuusvalvonta-asiana.

Pyysin päätöksessäni ORK:ta toimittamaan minulle myös vuotta 2022 koskevat ”Suorittamattomat jakelut” ja ”Valmiiksi merkitsemättä” -listaukset ja niihin liittyvät käräjäoikeuksiin myöhemmin lähetettävät muistutukset. Pyysin lisäksi Tuomioistuinvirastoa ilmoittamaan, miten tulevassa AIPA-järjestelmässä tuomioiden jakelumuiutukset ja käyttäjää tukeva automaatio on otettu huomioon sekä miten jakeluiden seuranta on huomioitu järjestelmässä.

SELVITYS

Mainittuihin vuotta 2021 koskeviin ”Suorittamattomat jakelut” ja ”Valmiiksi merkitsemättä” -listauksiin sittemmin keväällä 2022 tehdyistä merkinnöistä päätellen näytti siis siltä, että eräissä käräjäoikeuksissa ei ollut syksyllä 2021 ryhdytty kaikilta osin asianmukaisiin toimenpiteisiin listauksiin sisältyneiden asioiden tuomioiden valmiiksi merkitsemiseksi ja RITU-jakelujen muodostamiseksi. Listauksiin sisältyi alun perin useita satoja asioita, ja käräjäoikeudet olivat pääosin ryhtyneet asianmukaisiin toimenpiteisiin. ORK oli kuitenkin useissa tapauksissa osin vielä huh-tikuussa 2022 joutunut muistuttamaan asiasta käräjäoikeuksia.

Pyysin tämän vuoksi Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Itä-Uudenmaan, Satakunnan, Pohjanmaan, Keski-Suomen ja Etelä-Savon käräjäoikeuksia antamaan useista ORK:n muistuttamista asioista selvityksensä. Pyysin käräjäoikeuksia lisäksi muun ohella ottamaan kantaa siihen, miten käräjäoikeudet sittemmin ovat järjestäneet RITU-jakeluihin liittyvät menettelytapansa ja mahdolliset ohjeistuksensa, jotta jakelut tulisivat asianmukaisesti muodostettua.

Mainitut käräjäoikeudet ovat syksyllä 2022 antaneet pyytämäni selvitykset. Käräjäoikeuksien laamannit ovat lisäksi antaneet heiltä pyytämäni lausunnot. Itä-Uudenmaan ja Satakunnan käräjäoikeuden laamannit ovat samalla antaneet myös oman käräjäoikeutensa selvityksen. Keski-Suomen käräjäoikeus on lisäksi oma-aloitteisesti täydentänyt selvitystään toimittamalla oikeuskanslerinvirastoon selostuksen toimenpiteistään ORK:n sille toimittaman vuotta 2022 koskevan ”Valmiiksi merkitsemättä” -listauksen osalta.

ORK on asiassa OKV/411/70/2020 antamassani päätöksessä pyytämälläni tavalla toimittanut oikeuskanslerinvirastoon vuotta 2022 koskevat ”Valmiiksi merkitsemättä” ja ”Suorittamattomat jakelut” -listaukset, jotka syksyllä 2022 toimitettiin myös käräjäoikeuksiin. Lisäksi ORK on pyytämälläni tavalla toimittanut tiedot kyseisiä listauksia koskevista muistutuksista, jotka ORK on myöhemmin lähettänyt käräjäoikeuksiin. Näistä asiakirjoista ilmenee, että ORK on joutunut kuluvana vuonna enää vain muutamissa yksittäisissä asioissa muistuttamaan käräjäoikeuksia ryhtymään toimenpiteisiin tuomioiden valmiiksi merkitsemiseksi ja RITU-jakelujen muodostamiseksi. Minulla ei tämän vuoksi ole ollut aihetta ryhtyä enää enemmälti selvittämään käräjäoikeuksien menettelyä vuotta 2022 koskeviin ”Valmiiksi merkitsemättä” ja ”Suorittamattomat jakelut” -listauksiin sisältyneissä asioissa.

Tuomioistuinvirasto on 4.11.2022 antanut vastauksen kysymyksiini siitä, miten tulevassa RITU-järjestelmän korvaavassa AIPA-järjestelmässä tuomioiden jakelumuistutukset ja käyttäjää tukeva automaatio on otettu huomioon sekä miten jakeluiden seuranta on huomioitu.

Tuomioistuinviraston mukaan sen vastauksessa kuvatuista syistä AIPA-järjestelmän jakelutoimintojen suunnittelun lähtökohtana on ollut, että ilmoitusten aito automatisointi ei toistaiseksi ole mahdollista ja järjestelmän käyttäjä vastaa myös jakelutietojen tarkastamisesta. Tuomioistuinviraston pidemmän ajan tavoitteena on kuitenkin, että AIPA-järjestelmään voidaan rakentaa myös ratkaisutoimintaa tukevaa automaatiota. Rikosasioiden ratkaisemiseen tulee sinällään vielä pitkään liittymään myös manuaalisesti tarkistettavia asioita ja siksi on olennaista, että automatisoitavat kohteet valitaan huolellisesti ja automatiikan rajat ovat käyttäjille täysin selvät. Tavoitteena on ollut toteuttaa järjestelmän käyttöliittymä niin, että jakelut ja niihin vaikuttavat tiedot olisivat mahdollisimman selkeästi käyttäjän tarkistettavissa ja muokattavissa. Tuomioistuinvirasto tuokin esille muun ohella käyttäjille parannetun näkyvyyden ratkaisusta muodostuvista jakeluista jo ennen ratkaisun varsinaista sulkemista (eli RITU-järjestelmään verrattuna ”Valmis”-tilaiseksi etenemistä), minkä toivotaan edesauttavan sitä, ettei ratkaisuja tarvitse tulevaisuudessa korjata yhtä usein. Vastauksessa selostetaan lisäksi tarkemmin muun ohella tuomioiden jakelujen seurantaa AIPA-järjestelmässä.

Tuomioistuinviraston vastauksesta ei ilmene sellaista, jonka vuoksi minulla ainakaan tässä vaiheessa olisi aihetta lausua asiasta enemmältä, etenkin koska oikeuskanslerinvirastossa on viereillä erillinen tuomioistuinten käytössä olevien tietojärjestelmien kehittämistä koskeva oma aloitteeni (OKV/2521/70/2022), jonka asiakirjoihin Tuomioistuinviraston vastaus on liitetty.

RATKAISU

Hankitusta selvityksestä

Yleistä

Käräjäoikeudet ovat selvityksissään ja lausunnoissaan ottaneet kantaa vuotta 2021 koskevista ”Suorittamattomat jakelut” ja ”Valmiiksi merkitsemättä” -listauksissa olevien tuomioiden valmiiksi merkitsemistä ja niiden RITU-jakelujen muodostamista koskeviin viivästyksiin. Selostan seuraavassa pääpiirteittäin käräjäoikeuksien vastauksia niiden yksittäisten asioiden käsittelystä, joista ORK on osin vielä keväällä 2022 joutunut muistuttamaan käräjäoikeuksia. Tällaisia ORK:n muistuttamia asioita, joista olen pyytänyt käräjäoikeuksilta selvityksen, on ollut yhteensä 25. Muutamat näistä ovat sisältyneet jo edellisvuoden vastaaviin listauksiin. Eräissä tapauksissa ei sinällään ole ollut kyse tuomioiden jakeluun liittyvästä viivästyksestä vaan siitä lähinnä teknisluonteisesta seikasta, että ”Valmiiksi merkitsemättä” -listaukseen sisältyneitä välituomioita on ohjeistuksen vastaisesti jäänyt RITU:ssa ”Ratkaistu”-tilaan.

On vielä syytä täsmentää, että ORK itse ei ole pyytänyt käräjäoikeuksilta selvitystä siitä, miksi mainituista listauksista ilmenevissä asioissa RITU-jakelua ei ollut muodostettu tai miksi asia oli jäänyt ”Ratkaistu”-tilaan. ORK on sen sijaan pyytänyt käräjäoikeuksia itse tarkistamaan listauksista ilmenevissä asioissa annettujen tuomioiden valmiiksi merkitsemisen ja mahdollisen RITU-jakelutarpeen sekä muodostamaan tarvittavat jakelut.

Helsingin käräjäoikeus

Helsingin käräjäoikeudessa on ollut kuusi ”Suorittamattomat jakelut” -listaukseen sisältynyttä ja kuusi ”Valmiiksi merkitsemättä” -listaukseen sisältynyttä selvityksenalaista asiaa, joista ORK on muistuttanut käräjäoikeutta. ”Suorittamattomat jakelut” -listaukseen sisältyneistä asioista kaksi on ollut käräjänotaarien käsittelemiä ja ratkaisemia asioista. Toisessa näistä on ollut kyse siviiliasiaassa annetusta tuomiosta, jossa on tuomittu valtiolle korvattavaa. Toinen asia on koskenut rikosasian tuomiota. Lopuissa neljässä asiassa on ollut kyse käräjätuomareiden siviiliasioissa antamista tuomioista ja yksipuolisista tuomioista, joissa on tuomittu valtiolle korvattavaa.

”Valmiiksi merkitsemättä” -listaukseen sisältyneistä asioista kahdessa on ollut kyse käräjäoikeuden tuomitsemista uhkasakoista, joista jakelut olivat jääneet muodostamatta. Niin ikään kahdessa asiassa on ollut kyse yksipuolisista tuomioista, joissa on myös tuomittu valtiolle korvattavaa. Yhdessä asiassa on ollut kyse välituomiosta, joka on ollut vielä korjattavana-tilassa. Lopullinen tuomio on sinällään ollut kunnossa. Viimeisessä asiassa tuomio on erheellisesti laitettu kokonaisuudessaan ”Ratkaistu”-tilaan. Virheellinen merkintä on korjattu yhteistyössä ORK:n kanssa ja ratkaisu oli muutettu takaisin ”Luonnos”-tilaan.

Käräjäoikeus ei ole selvityksessään kyennyt tarkemmin yksilöimään syitä esimerkiksi mainittujen asioiden RITU-jakelujen muodostamisen viivästyksille. Käräjäoikeus tuo kuitenkin esille, että sen vuonna 2019 vahvistaman ohjeen mukaan RITU-järjestelmästä otetaan osastonjohtajien toimesta kolmen kuukauden välein ratkaisijoittain ja koko käräjäoikeutta koskevat tulosteet tuomioista, jotka ovat ”Ratkaistu”-tilassa, mutta joissa ei ole saatettu tuomioita ”Valmis”-tilaan. Osastonjohtajien mukaan he ovat neljännesvuosittain tarkastaneet RITU-jakelut järjestelmän ratkaisun haun kautta vain nimen perusteella. Käräjäoikeuteen lähettämäni selvitys- ja lausuntopyynnön jälkeen käräjäoikeudessa oli havaittu, että neljännesvuosittain tehtävä RITU-jakelujen valvonta ei ole ollut tarpeeksi kattava.

Selvityksessä korostetaan, että käräjäoikeudessa työskentelee yli 100 käräjätuomaria ja noin 20 käräjänotaaria, jolloin myös lainkäyttöhenkilöstön vaihtuvuus on osastoilla suurta. Myös käräjäsihteerien lukumäärä ja vaihtuvuus on käräjäoikeudessa huomattava. Tehtäessä ohjeistuksen mukaiset haut pelkällä käsittelijän/ratkaisijan nimellä on vaarana se, ettei henkilö enää työs-

kentele käräjäoikeudessa hakua tehtäessä tai on siirtynyt osastolta pois, jolloin kyseisten henkilöiden kohdalla on tarkastus voinut jäädä tekemättä. Selvityksen mukaan tämä koskee erityisesti käräjänotaareita, jotka lopettavat auskultoinnin ennen neljännesvuosittaisen tarkastuksen tekemistä. Muutama tällainen tapaus sisältyikin edellä mainittuihin ORK:n muistuttamiin asioihin. Käräjäoikeus korostaa vielä, että suoritettaessa RITU-haku koko käräjäoikeuden osalta järjestelmä listaa kaikki siihen mennessä annetut ratkaisut, jolloin niitä tilanteesta riippuen on vajaa 20 sivua. Tämän vuoksi haun käyttö käräjäoikeustasolla on Helsingin käräjäoikeudessa erityisen hankala listauksen koon takia.

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa on ollut yksi "Suorittamattomat jakelut" -listaukseen sisällytynyt ja kaksi "Valmiiksi merkitsemättä" -listaukseen sisällynyttä selvityksenalaista asiaa, joista ORK on muistuttanut käräjäoikeutta. Käräjäoikeus myöntää, että RITU-jakelun muodostaminen on jokaisessa kolmessa asiassa viivästynyt. Selvityksen mukaan kyse on ollut kolmesta siviili-asiasta, joissa jakelun kohteena on ollut korvausvelvollisuutta valtiolle koskeva tuomiolauselmä. Jakelut on sittemmin muodostettu ORK:n muistutusten jälkeen.

Laamanni tuo yleisesti esille, että käräjäoikeuden nykyinen lainkäyttöorganisaatio on erikoistunut, mikä on johtanut siihen, ettei rikosasioissa käytettävän RITU:n käyttö ole siviiliosastoilla työskenteleville sihteereille tuttua varsinkaan, jos he ovat olleet tehtävässään vasta aloittaneita. Yhteistä jokaiselle kolmelle asialle on laamannin mukaan ollut se, että ne käsitelleet ja ratkaisseet puheenjohtajat ovat olleet virkavapaalla silloin, kun ORK:n muistutukset ovat saapuneet käräjäoikeuteen. Laamanni toteaa, että virkavapaalla olevien tai muutoin käräjäoikeuden palveluksesta pois siirtyneiden puheenjohtajien käsittelemien ja ratkaisemien asioiden valmiiksi merkitsemistä tai jakelematta jäämistä ei ole osattu käräjäoikeudessa riittävällä tavalla valvoa. Tähän on sittemmin kiinnitetty käräjäoikeudessa huomiota. Laamanni tuo lisäksi esille muun ohella käräjäoikeuden sihteeriresurssin niukkuuden ja suuren vaihtuvuuden, mistä johtuen kansliahenkilökunnan rekrytointi ja perehdyttäminen on ollut jatkuvaa.

Itä-Uudenmaan käräjäoikeus

Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa on ollut kaksi "Suorittamattomat jakelut" -listaukseen sisällynyttä selvityksenalaista asiaa, joista ORK on muistuttanut käräjäoikeutta. Käräjäoikeuden selvityksen mukaan ensimmäisessä asiassa on ollut kyse käräjänotaarin käsittelemästä siviilituomiosta. Käräjäoikeuden vajavaisista resursseista johtuen siviiliasioissa käräjänotaareilla ei ole käräjäsihteeripalveluja, vaan he joutuvat tekemään myös käräjäsihteerien tehtävät itse. Selvityksessä arvellaan, että tapauksessa on todennäköisesti käynyt niin, että käräjäsihteereille jaettava ORK:n "Suorittamattomat jakelut" -listaus ei ole tavoittanut kyseistä käräjänotaaria eli

käräjäsihteerit ovat poimineet listauksesta omat asiansa eikä kukaan ole huomannut jakaa listausta myös käräjänotaarille.

Selvityksen mukaan käräjäoikeudessa on käräjäsihteerien parissa ollut usean vuoden ajan suuri vaihtuvuus ja työparien vaihtuessa tapahtuu erinäisiä katkoksia. Selvityksessä arvellaan, että toisessa asiassa viive RITU-jakelun muodostamisessa on aiheutunut tällaisesta henkilöstön vaihtuvuuteen liittyneestä katkoksesta. Listaukseen tehdyn merkinnän mukaan mainitussa asiassa on ollut kyse tuomitusta uhkasakosta.

Satakunnan käräjäoikeus

Satakunnan käräjäoikeudessa on ollut yksi ”Valmiiksi merkitsemättä” -listaukseen sisältynyt selvityksenalainen asia, josta ORK on muistuttanut käräjäoikeutta. Käräjäoikeuden selvityksen mukaan kyse on ollut rikokseen perustuvasta vahingonkorvausasiasta (L-asia), jossa vastaaja oli velvoitettu korvaamaan valtiolle osan kantajan oikeudenkäyntikuluista, kun kantajalle oli myönnetty oikeusapu valtion varoista. Selvityksen mukaan asianmukainen merkintä RITU-järjestelmään oli jäänyt tekemättä, koska kyse oli siviiliasiaista.

Käräjäoikeus selventää vielä, että ORK:n muistutus oli käräjäoikeudessa kohdentunut diaarinumeroltaan saman numeroiseen rikosasiaan (R-asia). Kyseisessä rikosasiassa jakelut olivat siis kuitenkin kunnossa ja lainvoimaisuus määritelty niin kuin pitääkin. Muuta selitystä muistutuksen huomiotta jättämiselle ei selvityksen mukaan ole ilmennyt. Tältä osin käräjäoikeus toteaa, että sen on jatkossa kiinnitettävä asian yksilöinnissä huomiota ratkaisupäivään ja ratkaisunumeroon eikä pelkästään asian diaarinumeroon.

Pohjanmaan käräjäoikeus

Pohjanmaan käräjäoikeudessa on ollut kaksi ”Suorittamattomat jakelut” -listaukseen sisältyntä selvityksenalaista asiaa, joista ORK on muistuttanut käräjäoikeutta. Listaukseen tehtyjen merkintöjen mukaan molemmissa asioissa on ollut kyse uhkasakkoratkaisuista. Ratkaisut ovat selvityksen mukaan olleet saman käräjäsihteerin ja käräjätuomarin käsittelemiä. Heidän antamien selvitysten mukaan RITU-jakelujen muodostamatta jättämisessä on ollut kyse epähuomiossa tapahtuneista inhimillisistä virheistä.

Käräjäoikeus myöntää, että molemmissa tapauksissa RITU-jakelu on jäänyt asianmukaisesti muodostamatta. Toisessa tapauksessa ORK:n muistutus on selvityksen mukaan alun perin toimitettu käräjäoikeudessa väärälle tuomari/sihteeriparille.

Keski-Suomen kärjäoikeus

Keski-Suomen kärjäoikeudessa on ollut yksi ”Valmiiksi merkitsemättä” -listaukseen sisältynyt selvityksenalainen asia, josta ORK on muistuttanut kärjäoikeutta. Kärjäoikeuden selvityksen mukaan tapauksessa on ollut kyse rikosasian välituomiosta, jolla asian käsittelyä oli lykätty muun ohella mielentilatutkimuksen tekemistä varten. Se, että välituomiota ei ollut merkitty ”Valmis”-tilaan, ei ollut havaittu kärjäoikeudessa ennen ORK:n huhtikuussa 2022 tekemää muistutusta.

Syy merkinnän tekemättä jättämiselle on selvityksen mukaan jäänyt jossain määrin epäselväksi, mutta laamanni olettaa syynä olleen ajatusvirhe, koska kyse on ollut vasta välituomiosta, eikä lopullisesta ratkaisusta. Tämä ei kärjäoikeuden mukaan poista sitä, että välituomiokin olisi tullut merkitä ”Valmis”-tilaan. Kärjäoikeus tuo vielä esille, että RITU-järjestelmä ei ole kuitenkaan huomauttanut välituomion olleen edelleen ”Ratkaistu”-tilassa silloin, kun asiassa on tallennettu lopullinen ratkaisu ja muodostettu asianmukainen RITU-jakelu. Selvityksen mukaan RITU kyllä huomauttaa osaratkaisua annettaessa siitä, että pääasia on ratkaisematta.

Etelä-Savon kärjäoikeus

Etelä-Savon kärjäoikeudessa on ollut yksi ”Suorittamattomat jakelut” -listaukseen sisältynyt ja kolme ”Valmiiksi merkitsemättä” -listaukseen sisältynyttä selvityksenalaista asiaa, joista ORK on muistuttanut kärjäoikeutta. Kärjäoikeuden laamannin lausunnon mukaan mainituista asioista ainoastaan yhden ”Valmiiksi merkitsemättä” -listaukseen sisältyneen asian käsittelystä on kyetty antaman kärjäoikeuden selvitys. Muiden kolmen rikosasian käsittelystä vastuussa olleet kärjätuomarit eivät laamannin mukaan enää ole kärjäoikeuden palveluksessa ja asioiden käsittelystä mukana olleet kärjäsihteerit eivät enää näin pitkän ajan kuluttua ole pystyneet selvittämään sitä, miksi muissa kolmessa asiassa on toimittu vastoin ohjeita.

Yhdestä asiasta tarkemman selvityksen antaneen kärjätuomarin mukaan kyse on ollut hänen käsittelemästään yhdyskuntapalvelun muuntamista koskevasta asiasta, joka oli sisältynyt ORK:n kärjäoikeuteen syyskuussa 2021 toimittamaan ”Valmiiksi merkitsemättä” -listaukseen. Kärjätuomari toteaa, ettei hänellä tai hänen sihteerillään ollut tarvetta ryhtyä tuolloin enempiin toimenpiteisiin.

Mainittu asia ja sen ratkaisu oli kärjätuomarin mukaan katsottu läpi RITU-järjestelmässä, mutta valitettavasti tuolloin ei ollut havaittavissa se, että asia oli teknisesti ratkaistu järjestelmässä väärällä tavalla, minkä seurauksena järjestelmän muodostama jakelu oli ollut puutteellinen. Asian teknisen ratkaisemisen virheellisyyteen ei ollut osattu kärjäoikeudessa puuttua kuin

vasta huhtikuussa 2022, kun ORK oli muistuttanut asiasta sekä siitä, että ratkaisu ja sen mukainen jakelu olivat virheellisiä. Käräjätuomari myöntää, että asiassa käytetty tekninen ratkaisutapa on ollut virheellinen ja että se ei ole vastannut RITU-ohjeita.

Arviointi

Olen sekä hovioikeuksien tuomioiden jakelujen viivästymistä koskevassa asiassa 30.1.2019 (OKV/3/50/2018) antamassani päätöksessä että käräjäoikeuksien tuomioiden jakelujen viivästymistä koskevassa asiassa 23.5.2022 (OKV/411/70/2020) antamassani päätöksessä tuonut esille RITU-jakelujen asianmukaisen muodostamisen tärkeyden. Täytäntöönpanoviranomaisen on saatava tieto tuomituista rangaistuksista ja korvauksista ja niiden lainvoimaisuudesta voidakseen ryhtyä tuomioiden täytäntöönpanotoimiin. Olen päätöksissäni myös selostanut tuomioiden jakelujen muodostamista koskevien säännösten sisältöä. Viittaan näiltä osin kyseisissä päätöksissäni tarkemmin toteamaani.

Saadun selvityksen mukaan RITU-jakelun muodostamisen viivästys on käsillä olevissa asioissa ollut pisimmillään muutamia vuosia. Tuomion täytäntöönpano ei siten näyttäisi yhdessäkään nyt selvitetystä tapauksesta vanhentuneen jakelun viivästymisen vuoksi. Selvitysten mukaan kaikissa mainituissa tapauksissa tarvittavat tuomioiden jakelut on sittemmin muodostettu ja asiat on muutoinkin saatettu kuntoon viimeistään sen jälkeen, kun kesäkuussa 2022 lähetin käräjäoikeuksiin selvitys- ja lausuntopyyntöni.

Käräjäoikeudet ovat esittäneet useita sekä yksittäisiä että yleisluonteisempia syitä sille, miksi tuomioita oli jäänyt ”Ratkaistu”-tilaan ja miksi tuomioiden jakelujen muodostaminen oli viivästynyt. Selvitysten perusteella yksittäinen selittävä tekijä on ollut käräjäoikeuksien henkilökunnan inhimilliset virheet. Virheissä näyttäisi lähinnä olleen kyse työpaineesta tapahtuneista unohduksista. Eräissä tapauksissa kyse on ollut ennemminkin käräjäoikeuksien sisällä tapahtuneista tietokatkoksista kuin varsinaisista laiminlyönneistä esimerkiksi muodostaa yksittäisessä asiassa RITU-jakelu. Yksittäisissä asioissa on ollut kyse teknisistä virhemerkinnöistä. Vain yhdessä tapauksessa näyttäisi olleen kyse osaamattomuudesta RITU:n käytössä.

Merkille pantavaa on, että noin puolessa selvitetystä tapauksista on ollut kyse siviiliasiassa annetuista tuomioista tai yksipuolisista tuomioista, joissa on tuomittu valtiolle korvattavaa. Selvityksissä tuodaan toisinaan esille, että käräjäoikeuksissa lainkäyttöorganisaatio on erikoistunut, mikä on johtanut siihen, että rikosasioissa käytettävän RITU:n käyttö ei välttämättä ole siviiliosastoilla työskenteleville sihteereille kovin tuttua. Pidän näiltä osin tilannetta jossain määrin ymmärrettävänä. Selvää kuitenkin on, että käräjäoikeuksien tulee etenkin koulutuksen, ohjauksen ja valvonnan keinoin varmistaa, että myös tällaisissa asioissa tuomioiden jakelut tulevat asianmukaisesti muodostettua.

Selvitysten mukaan useassa tapauksessa syytä tuomion valmiiksi merkitsemisen tai tuomion jakelun muodostamisen viivästymiselle ei ole kyetty jälkikäteen enää selvittämään. Tämä on sinällään jossain määrin ymmärrettävää ajan kulumisen ja asioiden käsittelijöiden vaihtumisen vuoksi. Monessa tapauksessa käräjäoikeus on todennut asian ratkaisseensa tuomarin tai käräjänotaarin ja sitä käsitelleen käräjäsihteerin sittemmin siirtyneen pois käräjäoikeuden palveluksesta. Eräissä tapauksissa tämä näyttää viivästyttäneen myös ORK:n tekemien muistutusten käsittelyä käräjäoikeuksissa. Käräjäoikeuksien tulee kuitenkin huolehtia siitä, että tuomiot tulevat asianmukaisesti valmiiksi merkityiksi ja jakelut asianmukaisesti muodostetuiksi myös niissä tapauksissa, joissa tuomion alun perin ratkaissut tuomari tai käräjänotaari taikka sitä käsitellyt käräjäsihteerit ei sittemmin enää toimi käräjäoikeuden palveluksessa.

Korostan lisäksi, että käräjäoikeudet antoivat asiassa OKV/411/70/2020 selvityksensä loppusyksyn 2019 ja vuoden 2020 kevään aikana kertoen selvityksissään useista toimenpiteistään, joilla ne pyrkivät turvaamaan RITU-jakelujen asianmukaisen muodostamisen. Käräjäoikeudet toivat tuolloin muun ohella esille, että etenkin niiden sisäistä RITU-jakelujen seurannan ja valvonnan ohjeistusta oli syyskuussa 2019 ilmenneiden ja aikavälillä 2013 – huhtikuu 2019 tapahtuneiden RITU-jakelujen muodostamisen laiminlyöntien jälkeen lisätty ja että jatkossa näiden uusien ohjeistusten myötä RITU-jakelujen muodostamista seurattaisiin ja valvottaisiin käräjäoikeuksissa kattavasti, järjestelmällisesti ja säännöllisesti.

Pidän varsin moitittavana, että tästä huolimatta vuotta 2021 koskeviin ”Suorittamattomat jakelut” ja ”Valmiiksi merkitsemättä” -listauksiin sisältyneitä asioita ei ole käräjäoikeuksissa kyetty asianmukaisesti saattamaan kuntoon, vaan ORK on jopa useaan kertaan joutunut muistuttamaan käräjäoikeuksia asiasta. Selvityksissä on osin suoraan myönnetty käräjäoikeuden oman valvonnan olleen riittämätöntä esimerkiksi sen vuoksi, että virkavapaalla olevien tai muutoin käräjäoikeuden palveluksesta pois siirtyneiden henkilöiden käsittelemien ja ratkaisemien tuomioiden valmiiksi merkitsemistä tai jakelematta jäämistä ei ole osattu riittävästi valvoa.

Tähdennän vielä, että viivytyksetön ja asianmukainen RITU-jakelun muodostaminen kuuluu käräjäoikeuksien, ei ORK:n tehtäviin. Käräjäoikeuksien tulee itse seurata, että ne suorittavat niille kuuluvat laissa edellytetyt toimintonsa. Pidänkin myönteisenä sitä, että käräjäoikeudet näyttävät selvityksistä päätellen ottaneen ilmenneet laiminlyönnit nyt vakavasti.

Käräjäoikeudet kertovat edelleen kehittäneen menettelytapojaan, jotta esimerkiksi RITU-jakelut tulisivat asianmukaisesti muodostetuiksi. Selvitysten mukaan käräjäoikeuksissa on nyttemmin myös sekä tiivistetty asiaan liittyvää esimiesvalvontaa että täsmennetty henkilökunnalle annettavaa ohjeistusta. Saamieni tietojen mukaan ORK ei kuluvaan vuonna olekaan juuri joutunut enää muistuttamaan käräjäoikeuksia mahdollisista vuonna 2022 olleista viiveistä tuomioiden

valmiiksi merkitsemisessä tai RITU-jakelujen muodostamisessa. Vaikka itse RITU-järjestelmästä ollaankin hiljalleen luopumassa, on näistä toimenpiteistä hyötyä myös AIPA-järjestelmän käytössä.

Jatkoseurannan johtopäätökset ja toimenpiteet

Totesin asiassa OKV/411/70/2020 antamassani päätöksessä, että kaikissa käräjäoikeuksissa oli vuonna 2019 ollut selvitettäviä seikkoja RITU-jakeluissa. Tarkoitukseni ei ollut silloin selvittää, mistä nimenomaisesta syystä kukin yksittäinen RITU-jakelun muodostamatta jättäminen tai jakelun viivästyminen oli aiheutunut. Pääpaino oli sen sijaan selvittää RITU-jakelujen laiminlyönteihin liittyneitä mahdollisia rakenteellisia tai muita yleisiä seikkoja. Päätöksessäni en kohdistanut laillisuusvalvonnallista arvostelua kehenkään yksittäiseen käräjäoikeuden virkamieheen tai käräjäoikeuteen. Tämä johtui etenkin siitä, että kaikissa käräjäoikeuksissa oli ollut selvitettäviä seikkoja RITU-jakeluissa eikä tarkoitukseni ylipäätään ollut selvittää nimenomaista syytä kunkin yksittäisen RITU-jakelun muodostamisen mahdolliselle laiminlyönnille.

ORK:n minulle asiassa OKV/411/70/2020 toimittaman aineiston perusteella näytti siltä, että käräjäoikeuksilla oli vuonna 2021 edelleen viiveitä tuomioiden jakelujen muodostamisessa RITU-järjestelmässä. Pidin huolestuttavana, että jakelujen viivästymisiä edelleen näytti esiintyvän varsin runsaasti huolimatta etenkin siitä, että käräjäoikeudet olivat aiemmin kertoneet useista eri toimenpiteistään, joilla ne pyrkivät turvaamaan jakelujen asianmukaisen muodostamisen. Olen tämän vuoksi nyt käsillä olevassa asiassa pyrkinyt tarkemmin selvittämään myös niitä syitä, joiden vuoksi käräjäoikeudet eivät näyttäisi ORK:n muistutuksista huolimatta ryhtyneen kussakin yksittäisessä tapauksessa asianmukaisiin toimenpiteisiin, jotta tuomiot tulisivat valmiiksi merkityiksi ja jakelut tulisivat asianmukaisesti muodostetuiksi.

Minulla ei myöskään käsillä olevaa asiaa kokonaisuutena arvioiden ole perusteita kohdistaa laillisuusvalvonnallista arvostelua kehenkään käräjäoikeuden yksittäiseen virkamieheen. Käräjäoikeuksien antamissa selvityksissä on sinällään kerrotuin tavoin myönnetty tapahtuneet laiminlyönnit. Selvitysten perusteella kyse on eräissä tapauksissa ollut ennemminkin käräjäoikeuksien sisällä tapahtuneista tietokatkoksista kuin varsinaisista laiminlyönneistä esimerkiksi muodostaa yksittäisessä asiassa tuomion jakelu. Monessa tapauksessa käräjäoikeus on ilmoittanut yksittäistä asiaa käsitelleiden henkilöiden poistuneen käräjäoikeuden palveluksesta eikä käräjäoikeus ole hankkinut selvityksiä tällaisilta henkilöiltä. En ole katsonut tarpeelliseksi ryhtyä selvittämään tällaisten yksittäisten asioiden käsittelyä käräjäoikeuksien selvityksissään esittämään tarkemmin. Selvityksissä on myös osin suoraan myönnetty käräjäoikeuden oman valvonnan olleen riittämätöntä.

Kiinnitän edellä esitetyn perusteella Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Itä-Uudenmaan, Satakunnan, Pohjanmaan, Keski-Suomen ja Etelä-Savon kärjäoikeuksien huomiota niiden velvollisuu-teen järjestää tuomioiden valmiiksi merkitsemistä ja niiden jakeluja koskevat menettelytapansa siten, että asiat tulevat RITU-järjestelmässä oikealla tavalla käsitellyiksi ja tuomioiden jakelu muodostetaan asianmukaisesti. Sama koskee myös kärjäoikeuksien asiaan liittyvää seurantaa ja valvontaa sekä ohjeistusta.

Asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin.

Lähetän päätökseni tiedoksi ORK:lle. Kärjäoikeudet ovat antamissaan selvityksissä ja lausunnoissa tuoneet esille erinäisiä syitä tapahtuneille laiminlyönneille. Eräät kärjäoikeudet ovat lisäksi esittäneet kriittisiä näkemyksiä RITU-järjestelmän toiminnoista sekä muun ohella siitä, että ORK:n kärjäoikeuksille osoittamat muistutukset olisi syytä toimittaa vielä paremmin kärjäoikeuksille tiedoksi. Lähetän tämän vuoksi tällaiset kärjäoikeuksien asiassa antamat selvitykset ja lausunnot tiedoksi ORK:lle.

Lähetän päätökseni tiedoksi myös Tuomioistuinvirastolle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Markus Löfman